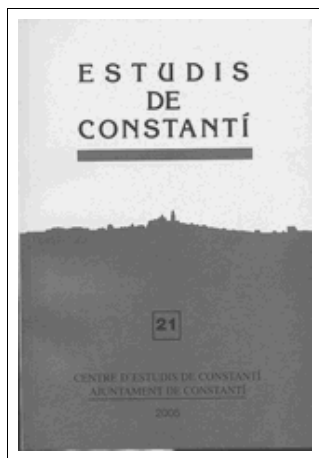

ELS ESTUDIS DE CONSTANTÍ: VINT ANYS D'HISTÒRIA

EUGENI PEREA

HISTORIADOR

La presentació de la revista del Centre d'Estudis de Constantí és un acte anual que s'esdevé gairebé com una celebració familiar, tant per la continuïtat dels col·laboradors com de la bona acollida dels lectors i institucions culturals de l'entorn. Enguany, precisament, es compleixen els primers vint anys de l'aparició d'aquestes miscel·lànies, esdevinguda per primera vegada l'any 1985. De llavors ençà s'han editat 21 revistes, amb temes variats que van des del folklore fins a la història, passant per la biografia, l'arqueologia, el cançoner o la literatura, és a dir, tots aquells elements que configuren la representació de la vida activa i civilitzada d'un poble. Els col·laboradors també han estat molts i, si en féssim una relació, veuríem que per aquests butlletins hi han passat els més destacats escriptors i investigadors del Camp de Tarragona.

De fet, el Centre d'Estudis de Constantí neix en un moment històric de la transició política, en un moment en què ja a cel obert era possible recuperar el nostre passat, ordenar el territori i marcar les línies de futur del país, i tot això fet des de la realitat local dels pobles i de les persones. Per això, el Centre d'Estudis de Constantí no va néixer sol, sinó que va esdevenir fruit d'un part múltiple: al mateix temps que aquest, van néixer els seus germans d'Alcover, la Selva o Riudoms. Tots tenien la mateixa voluntat: fer dels seus respectius pobles una entitat amb sentit històric i cultural, amb personalitat, amb caràcter. Molts d'aquells propòsits es van perdre, van ser manipulats o, simplement, van

morir; d'altres, però, reconvertits o vius, han seguit participant en la construcció d'aquest país i il·lusionant la seva gent, com és el cas de Constantí.

Avui no s'hi pensa en la importància d'aquell despertar social, o sembla poca cosa vistos els resultats al cap de vint o vint-i-cinc anys, però cal tenir perspectiva. Recordeu que aleshores se sortia d'una època en la qual a les classes populars els havia mancat tot element crític i de formació, i els seus actius humans, socials, havien estat sotmesos al més brutal dels controls polítics; per acabar d'entendre això recordem que en aquell moment també començaven a caminar, amb una certa llibertat i tutela, els partits polítics, els sindicats o l'associacionisme veïnal, de manera que tot estava en ebullició i res era cuit del tot.

Tanmateix, si amb xifres i proves a la mà, mirem l'evolució cultural del Camp de Tarragona en aquests darrers vint o vint-i-cinc anys, no podem deixar de reconèixer la gran aportació que han fet els centres d'estudis al desenvolupament dels pobles. L'exemple de Constantí és inqüestionable: no solament per l'edició regular d'aquests butlletins, sinó també per la seva contribució al debat social i cultural, per les seves aportacions a la investigació i al coneixement de la llengua.

Per desgràcia, aquest esforç no sempre es veu recompensat de manera general ni per les administracions polítiques ni per la mateixa societat – universitat inclosa –, que, no obstant això, es beneficien del seu treball generós. Avui, qualsevol polític local o nacional es queixa de la manca de civisme i de col·laboració de la societat com un dels mals a corregir. Hi estic d'acord, el problema existeix, però quines són les mesures per a corregir-lo? I quina és la reflexió que es fa sobre els fets que ho produeixen?

Mireu, jo només us posaré dos exemples reflexius ben senzills però clars i contundents sobre aquesta qüestió: durant l'any passat, el pressupost de cultura gastat per les administracions municipals del Camp de Tarragona va ser d'1 a 8 respecte a festes. És a dir, de cada nou cèntims gastats, vuit anaven a festes de caràcter popular i un cèntim, un de sol, a cultura. Es diu que això és el que vol la gent i potser és així, però aleshores no ens podem queixar dels resultats. I amb això no vull dir que jo vagi en contra de les festes, ni molt menys, però en tot cas la festa ha de tenir sentit i

continguts i no ha d'anar adreçada a l'adotzenament de la societat o ni ha de tenir finalitats electorals o partidistes.

El segon exemple que voldria posar és sobre la força desaprofitada que tenen els centres d'estudis, centres d'estudis com el de Constantí. Mireu, dels 63 centres d'estudis sensats actualment a Catalunya, 20 pertanyen al Camp de Tarragona, és a dir, el 31% del total. Malgrat la importància d'aquest nombre i dels socis que agrupen, què fan, o què fem en comú? Crec que els beneficis d'un treball sincronitzat i planificat quant als objectius, ajudaria a incidir sobre el territori d'una manera molt més eficaç i contundent.

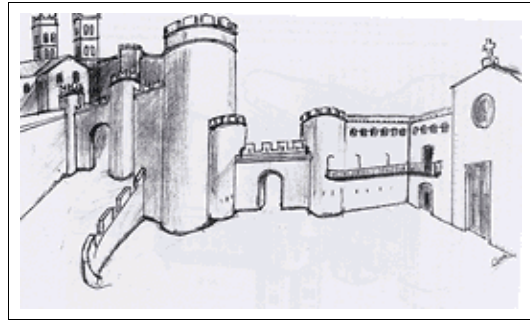
Per canviar aquesta dinàmica van néixer els centres d'estudis, la raó de ser dels quals són les publicacions com la que avui presentem. Potser són un gra d'arena, però també són l'exemple que un altre model de societat és possible. I per a fer possible aquesta societat calen revistes, calen llibres, calen debats, cal formació i cal diàleg raonat. Aquests dies he tingut la voluntat de fullejar les publicacions que ha tret Constantí en els darrers vint anys i Déu n'hi do de la riquesa i de les aportacions que s'han fet, directament o bé amb col·laboració amb d'altres empreses.

En l'edició del Butlletí d'enguany, d'aquest número 21, tenim un altre bon exemple d'aquesta riquesa i de les aportacions serioses al coneixement del medi i de la societat de Constantí i del Camp de Tarragona, i que ara us comentaré amb més detall, amb la intenció d'engrescar-vos a llegir-lo.

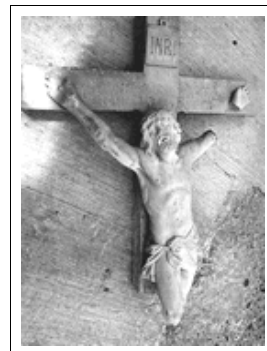
El gruix d'aquest butlletí l'ocupa el castell, el castell i tot el que li està relacionat com són les muralles i els glacis. No hi ha dubte que aquest castell ha tingut una gran importància pel poble, no per les valoracions artístiques, tot i que podia tenir-les, sinó pel que representa de poder, de l'expressió de poder i de domini d'un senyor sobre la terra i la gent. Aquest castell va ser el Castellgandolfo de l'arquebisbe de Tarragona, ja que la mitra tenia aquí la seva residència estiuenca, però també era l'expressió del poder curial sobre els pobles del seu domini i d'aquí l'esclat d'un cert anticlericalisme. Tenint en compte aquesta expressió de poder i de domini, no és estrany que el castell patís tants atacs en el decurs de la història i fos lloc de resistència política. D'aquell castell no en queda ni rifa ni rafa, i sembla que els documents i plànols que podrien refer-lo sobre els papers, són escassos o inexistents, o de cartografia imaginària.

El tema ha donat per a que dos autors d'aquest butlletí hi esmercessin els seus treballs. Jordi Morant ha recopilat les diverses referències bibliogràfiques

conegudes i les ha ordenades cronològicament. És una feina de síntesis que fa possible una imatge del castell, la imatge del poder i del senyoriu. Per la seva banda, i malgrat el que he dit, el doctor Miquel Aleu s'atreveix a fer una reconstrucció física del castell i del seu perímetre militar mitjançant plànols i dibuixos aixecats per ell mateix. Es tracta d'un treball més literari que no pas històric, ja que la base d'aquests dibuixos sovint neixen de la llegenda i de la imaginació de l'autor.

De fet, aquest treball del Dr. Aleu sobre el castell és una excusa per anar desplegant la seva memòria i oferir-nos històries i anècdotes del Constantí de la primera meitat del segle XX –recordo que el Dr. Aleu ha complert ja els 95 anys! Efectivament, en aquest text hi trobareu molta informació llegendària, però també alguns trets sobre la psicologia de la gent respecte al poder de la capital. En un moment determinat, per exemple, es carrega contra la gent de Reus perquè en enderrocar el castell la campana grossa, l'orgue i molts objectes de valor foren duts cap a aquella ciutat. Potser això també sigui una llegenda, però en tot cas respon a una constant dels reusencs, tant en l'acapament de patrimoni comarcal com d'afillament de personatges singulars. I nosaltres, els riudomencs, en tenim prou experiència!

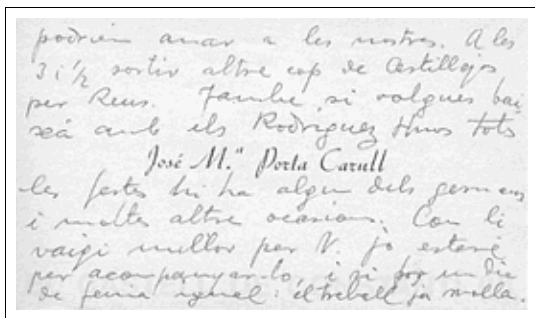

Un altre article d'aquest butlletí fa referència al patrimoni arqueològic, i ha estat escrit per Lluís Papiol. Per mi és un article rar ja des del mateix títol anunciador –Quan el gall canti, on seràs tu?– fins a la mescla de valors científics i d'història sagrada que conté ja que, de fet, s'hi pot seguir la vida de Jesús

mitjançant diversos passatges evangèlics transcrits literalment o bé assistir a la destrucció de Jerusalem a través dels textos de l'historiador jueu, romanitzat, Flavi Josep.

De fet, el que fa Lluís Papiol és reconstruir una història a partir de la troballa d'unes peces arqueològiques –monedes, fragments de ceràmica, imatges– i per això li cal situar-les en el seu espai cultural i ideològic com és el cristianisme.

Jaume Massó, que gairebé forma part de la plantilla de redacció d'aquest butlletí, en aquesta ocasió publica i comenta quatre cartes de Josep Maria Porta a Salvador Vilaseca sobre les excavacions de Centcelles, escrites entre 1961 i 1962. Per mi aquest article té un doble valor, ja que si per una banda desvetlla l'interès per la metodologia de treball de l'arqueologia respecte a aquest mausoleu de Centcelles, per l'altra l'article posa de relleu la importància dels col·laboradors locals que tenia Salvador Vilaseca escampats arreu del Camp de Tarragona. L'ampliació i suma de treballs com aquest em sembla que poden ajudar a dibuixar, o bé a perfilar, un mapa dels erudits locals de la comarca a l'època de la dictadura, generalment tots ells mestres, metges o sacerdots.

Finalment, en aquest butlletí hi trobareu un article de Josep Estivill, molt interessant i útil per a estudiants i investigadors, ja que fa referència als nous mitjans d'accés al coneixement que proporcionen les noves tecnologies i internet.

Malgrat l'extraordinària divulgació tecnològica d'avui en dia i la facilitat d'accés a internet per part d'un ampli sector de públic, els seus recursos encara no són prou ben coneguts ni explotats. Una informació periodística recent assegurava que un seixanta per cent del temps emprat en la consulta de les pàgines d'internet podria estalviar-se si hom conegués les vies d'accés a la informació buscada. Un seixanta per cent del temps d'estudi és un percentatge molt alt, exageradament alt, sobretot si tenim en compte que aquesta avaluació es feia entre joves estudiants d'entre quinze i vint anys! Doncs bé, la guia de recursos recopilats per Josep

Estivill en aquest article va adreçada a facilitar l'estalvi de temps, a l'accés directe a les fonts de coneixement històric i social i tenint Constantí com a punt de referència central.

La presentació d'una nova edició del Butlletí del Centre d'Estudis, el que fa número vint-i-un, en aquesta Diada Nacional de Catalunya que avui celebrem, a mi em sembla que pot representar dues coses molt importants, molt significatives, que vull destacar com a remat de les meves paraules de presentació del butlletí.

En primer lloc, constatar l'existència d'una societat civil que treballa en la investigació i divulgació de la seva història i que a més, aporta elements de crítica i de base per construir una societat més entenimentada, més raonada i més dialogant amb el seu entorn. Em sembla que això són els fonaments de qualsevol societat, projectant-se des de la base local per a construir un país modern i efectiu.

Però en segon lloc, crec que actes com aquest també posen de relleu la fragilitat d'entitats culturals com els centres d'estudis, sovint amb no prou recursos econòmics i de col·laboradors o poc reconeguts en la seva feina a causa, moltes vegades, de la seva actuació crítica amb el poder local.

En aquest sentit, crec que Constantí pot ser un bon exemple de treball científic i d'aportació i relació cultural amb la societat, com demostra l'aparició d'aquest nou butlletí després de vint anys producció editorial.

Arxiu Històric Municipal de Constantí
 Plaça de l'Hospital, 1 43120 CONSTANTÍ
 E-mail: arxiudeconstanti@tinet.org
 Telèfon: 977 523 142
 Fax: 977 520 562
 Web: <http://usuaris.tinet.org/arxiucon/>
 Horari: dilluns i dimecres de 17'15 a 19'45 h